

שם העבודה : תפיסות הורים לבוגרים עם לקויות קוגניטיביות במגזר הערבי את הדיור בקהילה

שנה : נובמבר 2010

מס' קטלוגי : 577

שם המגיש : ג'יהאן אבו שקארה

בהנחיית: פרופ' שונית רייטר

עבודת גמר המוגשת כמילוי חלק מהדרישות לקבלת תואר "מוסמך האוניברסיטה" - תואר שני
אוניברסיטת חיפה, הפקולטה לחינוך, החוג לחינוך מיוחד.

תקציר המחקר

בחברה הערבית נושא המגורים בקהילה בקרב אוכלוסיות עם ל.ק. לא נחקר לעומק, והספרות המחקרית בנושא היא מצומצמת מאוד. כאמור, המחקר בארץ נעשה בקרב אוכלוסייה יהודית בעיקר.

עזאיזה (Azaiza, 1995) מסביר, כי השכיחות הנמוכה של השמה חוץ-ביתית או מגורים עצמאיים של בני משפחה בחברה הערבית, נעוצה הן בתפיסה שונה של תפקידי המשפחה ובמערכת הערכים של החברה הערבית והן בעובדה ששירותי השמה-חוץ ביתיים הוקמו רק בשנים האחרונות.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבדוק את התפיסות, העמדות ודרכי ההתמודדות של הורים לבוגרים עם לקויות

קוגניטיביות במגזר הערבי לגבי הוצאת ילדיהם למגורים עצמאיים בקהילה לאחר סיום בית הספר המיוחד.

במחקר השתתפו 31 הורים ערבים לבוגרים עם פיגור קל-בינוני, ולקויות נלוות אחרות, שילדיהם סיימו או עומדים

לסיים את שנות בית הספר המיוחד. ההורים מתגוררים במחוז חיפה והסביבה, כשרובם גרים בכפרים.

שיטת המחקר הייתה שילוב בין השיטה הכמותנית והאיכותנית, כך שחלק מההורים שמלאו את השאלונים גם

רואיניו.

כלי המחקר הכמותני כללו שני שאלונים, שאלון פרטים אישיים ושאלון עמדות אודות שילוב אנשים עם פיגור שכלי

בקהילה.

המחקר בחן מספר השערות:

1. ככל שההורים ידגישו יותר את תפקידה וחשיבותה של המשפחה המורחבת (בעניין שילוב הבוגר/ת עם

הלקות הקוגניטיבית בקהילה), כך ההורים יהיו פחות מוכנים ליציאה של בנם/בתם למגורים עצמאיים .

2. הורים הגרים באזורים שחסרים בהם מקומות המתאימים (גיאוגרפית ותרבותית) למגורים עצמאיים בקהילה עבור בנם/בתם עם הלקות הקוגניטיבית יהיו פחות מוכנים ליציאה של בנם/בתם למגורים עצמאיים בהשוואה להורים הגרים באזורים שיש בהם מקומות מתאימים למגורים עצמאיים.
 3. הורים שבנם/בתם עם הלקות הקוגניטיבית לומד/ת בבית ספר שהאני מאמין שלו דוגל במגורים עצמאיים בקהילה, יהיו יותר מוכנים ליציאה של בנם/בתם למגורים עצמאיים בהשוואה להורים שבנם/בתם לומד/ת בבית ספר שאינו דוגל ביציאה למגורים עצמאיים בקהילה.
 4. ככל שמצב הלקות של הבוגר/ת מורכב יותר, כך יביעו ההורים התנגדות רבה יותר לשילוב בנם/בתם במגורים עצמאיים בקהילה.
 5. ככל שהבוגר/ת עם הלקות הקוגניטיבית מבוגר/ת יותר, כך יראו ההורים פחות רצון לשילוב בנם/בתם במגורים עצמאיים בקהילה.
 6. הורים לבן בוגר שיש לו לקות קוגניטיבית יהיו מוכנים יותר לאפשר לבנם יציאה מהבית למגורים עצמאיים בקהילה מאשר הורים לבת בוגרת עם לקות קוגניטיבית.
- המחקר הנוכחי מאשש את ההשערות הנ"ל. **נמצא** שככל שההורים מדגישים יותר את חשיבות המשפחה המורחבת, כך ההורים פחות מוכנים ליציאה של בנם למגורים עצמאיים בקהילה. בנוסף לכך, **נמצא** גם שמשפחות הגרות באזורים שיש בהם מקומות המתאימים (גיאוגרפית ותרבותית) למגורים עצמאיים בקהילה עבור בנם/בתם עם הלקות הקוגניטיבית הראו מוכנות רבה יותר ליציאה של בנם/בתם למגורים עצמאיים, בהשוואה להורים הגרים באזורים שאין בהם מקומות מתאימים למגורים עצמאיים (יש לציין שברוב האזורים אין דיור קהילתי).
- נמצא** שהורים שבנם/בתם בעל הלקות הקוגניטיבית לומד/ת בבית ספר שהאני מאמין שלו דוגל במגורים עצמאיים בקהילה, היו יותר מוכנים ליציאה של בנם/בתם למגורים עצמאיים בקהילה, בהשוואה להורים שבנם/בתם לומד/ת בבית ספר שאינו דוגל ביציאה למגורים עצמאיים בקהילה. ניתן להסיק מהמחקר הנוכחי, שבית הספר יכול לתרום למודעות לנושא, אך בתי הספר שהמליצו להורים על מגורים בקהילה הם מעטים, ובנוסף לכך בתי ספר לא תמיד מצליחים לשכנע את ההורים לשלוח את ילדיהם למגורים עצמאיים.
- נמצא** גם שככל שמצב הלקות מורכב יותר כך ההורים מראים פחות מוכנות לשילוב בנם/בתם במגורים עצמאיים בקהילה. **באופן דומה, נמצא** שככל שהבוגר עם הלקות הקוגניטיבית מבוגר יותר ההורים מראים פחות רצון לשילובו במגורים עצמאיים בקהילה.

לבסוף נבדקה סוגיית מינו של הבוגר. **נמצא** שהורים שיש להם בן בוגר היו מוכנים יותר לאפשר לו יציאה מהבית למגורים עצמאיים מאשר הורים לבת בוגרת, כלומר הורים העדיפו לאפשר לבנים מגורים עצמאיים יותר מאשר לבנות, באופן שתואם את הנהוג בחברה הערבית. יש לציין כי ממצאי המחקר הנוכחי מורכבים ממספר גורמים ועמדות, ואינם חד משמעיים. הדבר מראה עד כמה נושא זה רגיש, וכאן מסתמנת חשיבותו של מחקר זה בחשיפת הלבטים והקונפליקטים הפנימיים של ההורים בעניין מגורים עצמאיים בקהילה.

על פי הממצאים במחקר הנוכחי הורים ערבים מעדיפים לטפל ולגדל את בנם/בתם עם הלקות הקוגניטיבית בביתם. הבוגרים נשארים תלויים בהוריהם גם בהגיעם לגיל הבגרות והעצמאות. הסיוע לבן או לבת עם לקות קוגניטיבית ממושך מאוד, ועשוי להימשך יותר מחמישים שנים (Essex, Seltzer & Krauss, 1999)

לסיכום, רוב ההורים שנדגמו במחקר הנוכחי מתנגדים לנושא הדיור העצמאי בקהילה עבור ילדיהם, ועמדתם תלויה במספר גורמים כגון: הדעות של המשפחה המורחבת והשפעותיהן על דעות ההורים, אזור מגורים, סוג בית הספר, מורכבות הלקות, גיל הבוגר ומינו ומחסור בשירותים ובמודעות אודות נושא המגורים בקהילה.

לסיום, יוצגו הצעות למחקרים אפשריים נוספים, מתוך מגמה לחקור לעומק את הסיבות הנ"ל ולעודד מחקרים שמטרתם הגברת המודעות ויצירת שינוי בנושא המגורים בקהילה, על ידי קבוצות מיקוד ותוכניות התערבות.